

ปัญหาการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย¹

พรรณทิwa พิมงา²

ในปัจจุบันพบว่าวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่มีพฤติกรรมในการเลือกอยู่อาศัยเปลี่ยนไปเมื่อการซื้อบ้านไม่ได้เป็นทางเลือกเดียวที่ตอบโจทย์ความต้องการ การเลือกซื้ออาคารชุดจึงเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่มักจะมองหา เพราะสามารถตอบโจทย์การใช้ชีวิตได้ตรงใจกว่า อีกทั้งในปัจจุบันคนรุ่นใหม่มักเลือกที่จะใช้ชีวิตโดยไม่มีบุตรเป็นส่วนมาก เนื่องด้วยสถานะเศรษฐกิจ รวมทั้งการตัดสินใจเลือกซื้ออาคารชุดแม้จะไม่กว้างขวาง แต่มีราคาที่ถูกลงกว่าการซื้อบ้านในโครงการบ้านจัดสรร หรือในทำเลอื่น ๆ ที่มีราคาสูงกว่าเป็นเท่าตัว

ในการเลือกซื้ออาคารชุด สิ่งที่คุณซื้อหรือผู้บริโภคมักจะต้องรับผิดชอบ คือ การจ่ายค่าส่วนกลางภายในอาคารชุดมีพื้นที่ส่วนรวมที่คุณอยู่อาศัยภายในโครงการสามารถใช้บริการได้ โดยทั่วไปก็มักจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกหลัก ๆ อาทิเช่น สระว่ายน้ำ ฟิตเนส สวนหย่อม Co-working Space เป็นต้น คนรุ่นใหม่ที่ชอบอะไรที่สะดวกสบายอยู่แล้ว ดังนั้น ที่อยู่อาศัยประเภทอาคารชุดจึงตอบโจทย์มากที่สุด และผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ก็ให้ความสำคัญกับการจัดสรรและออกแบบพื้นที่ส่วนกลาง เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยได้ใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครันภายในโครงการ ซึ่งผู้ที่อยู่อาศัยก็จะต้องรับผิดชอบในภาระค่าส่วนกลางที่เป็นไปตามมติที่ประชุมใหญ่หรือข้อบังคับภายในนิติบุคคลอาคารชุดนั้น ๆ

การตัดสินใจเลือกซื้ออาคารชุดกับผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์โดยตรงแล้ว ผู้ซื้อ หรือผู้บริโภคยังสามารถประมูลซื้อทรัพย์สินอาคารชุดกับทางกรมบังคับคดีได้อีกด้วย ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ที่จะประมูลซื้อทรัพย์สินอาคารชุดได้ในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด แต่ทั้งนี้บุคคลใดที่ซื้อทรัพย์สินอาคารชุดได้จากกรมบังคับคดีจะต้องรับผิดชอบไป ซึ่งภาระหนี้สินค่าส่วนกลางที่เจ้าของเก่ายังคงค้างกับนิติบุคคลอาคารชุดและเมื่อบุคคลที่ประมูลทรัพย์สินจากกรมบังคับคดี ได้ชำระหนี้ค่าส่วนกลางที่ค้างแล้ว ทางนิติบุคคลอาคารชุดจึงจะดำเนินการออกใบปลอดภาระหนี้ให้แล้ว จึงจะไปดำเนินการจดทะเบียนโอนต่อสำนักงานที่ดินได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการซื้อขายทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดีที่เป็นหน่วยงานของรัฐย่อมมีความน่าเชื่อถือ

แต่ทางกรมบังคับคดีเองก็ประสบปัญหาที่ไม่สามารถแจ้งภาระหนี้ค่าส่วนกลางที่แน่นอนให้กับบุคคลภายนอกผู้ที่สนใจซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดทราบได้ และเมื่อบุคคลภายนอกได้ซื้ออาคารชุดจากการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดีไปแล้ว ก็ต้องไปเสี่ยงรับภาระหนี้ค่าส่วนกลางที่ค้างอยู่ซึ่งอาจจะมีจำนวนมาก อีกทั้งภาระหนี้ดังกล่าวก็มิได้เกิดจากการที่บุคคลภายนอกนั้นเป็นผู้ก่อขึ้น ดังนั้น กรมบังคับคดี

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.มัลลิกา พินิจจันทร์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และ รองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จึงได้มีการเสนอแก้ไขปัญหเกี่ยวกับภาระหนี้ค่าส่วนกลางดังกล่าว เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือและเพื่อเป็นการผลักดันการขายทอดตลาดทรัพย์สินประเภทอาคารชุด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว ได้แก่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พุทธศักราช 2560 มาตรา 335 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 2 กันยายน พุทธศักราช 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ซื้ออาคารชุดจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับความเป็นธรรมยิ่งขึ้นโดยเจตนารมณ์เพื่อที่จะคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้ซื้ออาคารชุดจากการขายทอดตลาดที่ไม่ต้องไปรับภาระหนี้ค่าส่วนกลางก่อนวันขายซึ่งตนเองไม่ได้ก่อขึ้นรวมทั้งให้สามารถดำเนินการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ต่อสำนักงานที่ดินได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้หนังสือรับรองการปลอดหนี้จากทางนิติบุคคลอาคารชุด และเพื่อลดอุปสรรคในการขายทอดตลาดรวมทั้งยังส่งผลดีต่อสภาพเศรษฐกิจ³

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามในส่วนของนิติบุคคลอาคารชุดก็มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งภาระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลา 30 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือของเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ทั้งนี้กรณีที่ดินนิติบุคคลอาคารชุดแจ้งภาระหนี้ค่าส่วนกลางไม่ทันภายในกำหนดระยะเวลา 30 วัน แต่ได้มีการแจ้งภาระหนี้ก่อนการขายทอดตลาดอาคารชุดจะเสร็จสิ้น เจ้าพนักงานบังคับคดีกลับปฏิเสธไม่รับเอกสารการแจ้งภาระหนี้ค่าส่วนกลางของนิติบุคคลอาคารชุดและให้ทางนิติบุคคลอาคารชุดไปใช้สิทธิในชั้นศาลซึ่งย่อมเห็นได้ว่าไม่เป็นธรรมแก่นิติบุคคลอาคารชุด อีกทั้งหนี้ค่าส่วนกลางนั้นถือเป็นหนี้อันเกิดจากการรักษาทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพดีดังเดิมหากมิได้มีการรักษาทรัพย์สินไว้ ก็จะไม่มีการรักษาทรัพย์สินในสภาพดีให้นำมาขายทอดตลาดได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 273 (1) ได้บัญญัติถึงลักษณะของบุริมสิทธิพิเศษประเภทบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ไว้ ซึ่งค่าส่วนกลางนั้นถือเป็นหนี้บุริมสิทธิในมูลรักษาสงหาอสังหาริมทรัพย์ใช้สำหรับเอค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาสงหาอสังหาริมทรัพย์และมีอยู่เหนืออสังหาริมทรัพย์ โดยมีหากมีการขายอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวได้ผู้ที่เจ้าหนี้บุริมสิทธิก็ย่อมมีสิทธิจะได้รับชำระหนี้ที่ค้ำประกันก่อน

ซึ่งเมื่อหากในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนิติบุคคลอาคารชุดจะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือนนับแต่วันที่ประกาศราชกิจจานุเบกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่า ระยะเวลาตามกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 30) พุทธศักราช 2560 มาตรา 335 และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2559 มาตรา 91 มีความขัดแย้งกัน

เมื่อมีการผูกนิติสัมพันธ์กันขึ้นก็ย่อมมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อกัน ก่อให้เกิดภาระที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องชำระหนี้ให้อีกฝ่าย หรือต่างฝ่ายต่างมีภาระหนี้ที่จะต้องชำระตอบแทนกัน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดนัดชำระหนี้ จะทำให้เกิดการโต้แย้งสิทธิขึ้น เมื่อปรากฏว่าลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายจนศาลสั่งพิทักษ์

³Cons Magazine, ประมวลคอนโดวุ่น แห่ล้าน “บังคับคดี” ห้ามยกหนี้ค่าส่วนกลาง [Online], available URL: [https://www.consmag.com/en/news/6764-ประมวลคอนโดวุ่น-แห่ล้าน-บังคับคดี-ห้ามยกหนี้ค่าส่วนกลาง, 2567 \(เมษายน, 22\).](https://www.consmag.com/en/news/6764-ประมวลคอนโดวุ่น-แห่ล้าน-บังคับคดี-ห้ามยกหนี้ค่าส่วนกลาง, 2567 (เมษายน, 22).)

ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้นี้ย่อมไม่สามารถใช้ช่องทางอื่นที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้อีก เว้นแต่จะเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเพื่อขอรับการชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยรัฐจะเป็นผู้จัดการแบ่งปันทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ หากเจ้าหนี้ประสงค์จะขอรับการชำระหนี้ จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใต้เงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาตามที่กฎหมายกำหนด แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาของนิยามคำว่า “เจ้าหนี้มีประกัน” ตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการยื่นขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 335 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่ไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 91 และปัญหาเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา 95 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย ดังนี้

1. ปัญหาของนิยามคำว่า “เจ้าหนี้มีประกัน” ตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้มีประกัน หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ รวมถึงเจ้าหนี้ที่กฎหมายอื่นให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน” และ มาตรา 95 “เจ้าหนี้มีประกัน ย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินนั้น”

ตามบทบัญญัติของกฎหมายมาตราดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่า คำว่า “เจ้าหนี้มีประกัน” ในกฎหมายล้มละลายกำหนดให้เจ้าหนี้มีประกันหมายความว่าเฉพาะ เจ้าหนี้มีประกันด้วยทรัพย์สิน และทรัพย์สินนั้นต้องเป็นของลูกหนี้เท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากเจ้าหนี้มีประกันในคดีแพ่งที่จะเป็นทรัพย์ของบุคคลใดก็ได้ แต่ไม่รวมถึงประกันด้วยบุคคล คือ ผู้ค้ำประกัน แต่ในคดีทางแพ่งถือว่าเป็นประกันอย่างหนึ่ง จึงเกิดความไม่สอดคล้องกันตามกฎหมายล้มละลายและตามกฎหมายแพ่ง

เมื่อกฎหมายแพ่งมีประกันส่วนบุคคลและประกันทรัพย์สิน แต่กฎหมายล้มละลาย เจ้าหนี้มีเพียงทรัพย์สินเป็นหลักประกัน และต้องเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหนี้ในทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น กรณีเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ในมูลซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ และในมูลจ้างทำของเป็นการงานขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4791/2536 วินิจฉัยว่า บุริมสิทธิพิเศษในมูลจ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ เจ้าหนี้ต้องทำประมาณราคาชั่วคราวไปบอกลงทะเบียนไว้ก่อนเริ่มลงมือทำการก่อสร้างอาคาร เพื่อให้มีผลเป็นบุริมสิทธิพิเศษใช้ยันเจ้าหนี้อื่นในการที่จะได้รับชำระหนี้เหนือที่ดิน ของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น หากเจ้าหนี้มิได้จดทะเบียนไว้ย่อมไม่มีบุริมสิทธิพิเศษเหนือที่ดินของลูกหนี้และไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น และถือไม่ได้ว่าเจ้าหนี้เป็น เจ้าหนี้มีประกันตามความหมายในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฯ เจ้าหนี้คงอยู่ในฐานะที่จะขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของจำเลยอย่างเจ้าหนี้สามัญเท่านั้น

จากคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ จึงสรุปได้ว่า หากปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักกฎหมายในเรื่อง บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์แล้ว ย่อมถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกันด้วย เช่นกัน โดยถือว่าเป็นเจ้าหนี้ในทางจำนอง

2. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการยื่นขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา 91 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ที่ไม่สอดคล้องกับ มาตรา 335 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ระยะเวลาการยื่นขอรับชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 335 วรรคสอง และวรรคสาม บัญญัติว่า ทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดเป็นอาคารชุดตามกฎหมายว่าด้วยอาคารชุดก่อนทำการขายทอดตลาด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดี บอกกล่าวให้นิติบุคคลอาคารชุด แจ้งรายการหนี้ค่าใช้จ่ายที่ต้องชำระเพื่อการออกหนังสือรับรองการปลดหนี้ตามกฎหมายว่าด้วยอาคารชุดต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับคำบอกกล่าว เมื่อขายทอดตลาดแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกันเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไว้ เพื่อชำระหนี้ที่ค้างชำระดังกล่าวจนถึงวันขายทอดตลาด แก่นิติบุคคลอาคารชุดก่อนเจ้าหนี้จำนอง

ตามมาตรา 335 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง นิติบุคคลอาคารชุดนั้นไม่จำเป็นต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน”

แต่นิติบุคคลอาคารชุดจะไม่มีทางทราบถึงการล้มละลายของลูกหนี้ได้และยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ได้ทันเวลา ซึ่งหากเจ้าหนี้ในคดีแพ่งเป็นเจ้าหนี้มีประกัน กล่าวคือ เป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิ ยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิบังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ รวมถึงเจ้าหนี้ที่กฎหมายอื่น ให้ถือว่า เป็นเจ้าหนี้มีประกัน คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลายนั่นไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าหนี้มีประกันในการที่จะบังคับเอากับทรัพย์ หลักประกันของตน กล่าวคือ หากนิติบุคคลอาคารชุดไม่แจ้งรายการหนี้ที่ค้างชำระดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในกำหนดเวลาภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับคำบอกกล่าวก็หมดโอกาสที่จะรับการชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้มีประกัน เพราะนิติบุคคลอาคารชุดไม่มีทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เป็นประกันในการชำระหนี้ และการเป็นเจ้าหนี้ไม่มีประกันนั้น อาจทำให้นิติบุคคลไม่มีสิทธิใช้เงื่อนไขเวลาและการกันส่วนหนี้คงค้างค่าส่วนกลางอย่างเป็นธรรมได้

เมื่อได้พิจารณากรณีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า เจ้าหนี้บางประเภทที่เข้าข่ายเจ้าหนี้มีประกันตามประมวลกฎหมายแพ่ง แต่กลับไม่ได้เป็นเจ้าหนี้มีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลาย จึงไม่สามารถใช้ความยืดหยุ่นของเงื่อนไขเวลาดังกล่าวได้ เพราะเงื่อนไขของระยะเวลาไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3. ปัญหาเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา 95 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายให้ความสำคัญคุ้มครองแก่เจ้าหนี้มีประกัน เพื่อไม่ให้สูญเสีย สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์หลักประกัน เนื่องจากเจ้าหนี้มีประกันไม่ว่าจะมีการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้เพียงใด การบังคับชำระหนี้จะไม่กระทบต่อผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยเจ้าหนี้ที่มีทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นหลักประกัน หรือมีสิทธิเหนือทรัพย์สินประเภทอื่น ยังคงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินภายใต้บังคับแห่งสิทธิต่อไป และถือว่าเป็นสิทธิที่จะได้ชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้สูงสุด ซึ่งหลักการพื้นฐาน

ของกฎหมายล้มละลายที่กำหนดถึงการให้ความเท่าเทียมกันแก่การแบ่งชำระหนี้ระหว่างเจ้าหนี้ มาปรับใช้กับสิทธิของเจ้าหนี้มีประกัน เพราะทรัพย์สินภายใต้บังคับแห่งหลักประกันดังกล่าวไม่ได้เป็นสิทธิของลูกหนี้โดยอิสระ จึงไม่สามารถนำมาแบ่งแก่เจ้าหนี้รายอื่นได้

โดยเฉพาะเจ้าหนี้มีประกัน ตามมาตรา 95 บัญญัติว่า เจ้าหนี้มีประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินนั้น จึงไม่อยู่ในบังคับว่าจะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนด 2 เดือน นับแต่มีการประกาศให้ประชาชนทราบทั่วกัน ประกอบกับเจ้าหนี้ประเภทนี้ไม่เสียสิทธิที่จะรับชำระหนี้จากลูกหนี้ชั้นต้น หรือผู้ค้ำประกันอื่นหรือจากลูกหนี้ผู้ล้มละลายเอง โดยไม่มีการแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ เมื่อมีการใช้สิทธิขอรับชำระหนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมีอำนาจเพียงตรวจสอบทรัพย์สินว่าหากมีการรวบรวมเข้ามาในกองทรัพย์สินแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้หรือไม่ จากการตรวจสอบจากภาระหนี้กับราคาประเมินของทรัพย์สิน แต่ไม่มีอำนาจตรวจสอบว่าเจ้าหนี้ ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้หลักประกันเกินกว่าหนี้ประธานหรือไม่

ซึ่งแตกต่างกับการใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตามมาตรา 94 บัญญัติว่า เจ้าหนี้ไม่มีประกันอาจขอรับชำระหนี้ได้ ถ้ามูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม เว้นแต่ (1) หนี้ที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีหรือหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้ (2) หนี้ซึ่งเจ้าหนี้ยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว และมาตรา 96 บัญญัติว่า เจ้าหนี้มีประกันอาจขอรับชำระหนี้ภายในเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (1) เมื่อยินยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายแล้ว ขอรับชำระหนี้ได้เต็มจำนวน (2) เมื่อได้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ (3) เมื่อได้ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ (4) เมื่อได้ราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ในกรณีเช่นนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไถ่ถอนทรัพย์สินตามราคาร้านได้ ถ้าเห็นว่าราคาร้านไม่สมควร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายทรัพย์สินนั้นตามวิธีการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ตกลงกัน ถ้าไม่ตกลงกัน จะขายทอดตลาดก็ได้แต่ต้องไม่ให้เสียหายแก่เจ้าหนี้และเจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าสู่ราคาในการขายทอดตลาดได้ เมื่อขายได้เงินจำนวนสุทธิเท่าใด ให้ถือว่า เป็นราคาที่เจ้าหนี้ได้ตีมาในคำขอ

การใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ โดยไม่แจ้งสิทธิที่แท้จริงของเจ้าหนี้ ตามมาตรา 95 ย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ซึ่งต้องห้ามขอรับชำระหนี้ตามกฎหมาย มาตรา 94 (2) แต่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้ใช้บังคับกับเจ้าหนี้มีประกันตามมาตรา 95 ด้วย

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย จึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาของนิยามคำว่า “เจ้าหนี้มีประกัน” ตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

เดิมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้มีประกัน หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ รวมถึงเจ้าหนี้ที่กฎหมายอื่นให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน”

แก้เป็น “เจ้าหนี้มีประกัน หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือ สิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ในทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ หรือสิทธิยึดหน่วง เจ้าหนี้ในมูลค่าเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ เจ้าหนี้ค่าส่วนกลาง เป็นต้น รวมถึงเจ้าหนี้ที่กฎหมายอื่นให้ ถือว่าเป็น เจ้าหนี้มีประกันหรือผู้รับหลักประกัน”

2. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการยื่นขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา 91 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ที่ไม่สอดคล้องกับ มาตรา 335 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

เดิมมาตรา 91 “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน

คำขอรับชำระหนี้้นั้นต้องทำตามแบบพิมพ์ โดยมีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหนี้สินและข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้หรือทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหนี้ที่ยึดไว้เป็นหลักประกัน หรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ ทั้งนี้ ให้แนบเอกสารที่เกี่ยวกับหนี้ที่ยื่นขอรับชำระหนี้มาด้วย”

แก้เป็น “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันรู้คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน

คำขอรับชำระหนี้้นั้นต้องทำตามแบบพิมพ์ โดยมีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหนี้สินและข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้หรือทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหนี้ที่ยึดไว้เป็นหลักประกัน หรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ ทั้งนี้ ให้แนบเอกสารที่เกี่ยวกับหนี้ที่ยื่นขอรับชำระหนี้มาด้วย

เว้นแต่ หนี้ค่าส่วนกลาง ถือเป็นหนี้มีประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกขายทอดตลาด โดยคำนวณนับแต่วันค้างชำระถึงวันขายทอดตลาด และได้รับการยกเว้นจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องยื่นขอรับชำระหนี้ตามวรรคก่อน”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ ตามมาตรา 95 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย

เดิมมาตรา 95 “เจ้าหนี้มีประกันย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินนั้น”

แก้เป็น “เจ้าหนี้มีประกันยอมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันหรือหนี้สินอันเกิดจากทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินนั้น โดยต้องแสดงหลักฐานแห่งหนี้ จำนวนหนี้ เอกสารสิทธิในหลักประกัน ราคาประเมิน หรือเอกสารอื่นที่แสดงความเกี่ยวพันแห่งหนี้ ภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แบ่งทรัพย์สินครั้งสุดท้าย”

เอกสารอ้างอิง

กนก จุลมนต์. การล้มละลายเกี่ยวกับต่างประเทศและการยื่นคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ต่างประเทศ ตาม พ.ร.บ. ล้มละลาย พุทธศักราช 2483. กรุงเทพมหานคร: ศาลฎีกาแผนกคดีล้มละลาย, 2564.

ศาลฎีกาแผนกคดีล้มละลาย. ปัญหากฎหมายล้มละลายในคดีแพ่ง. กรุงเทพมหานคร: ศาลฎีกา, 2563.

สนธิ สนั่นศิลป์. คำอธิบายกฎหมายหนี้: วัตถุแห่งหนี้-ผลแห่งหนี้-ลูกหนี้-เจ้าหนี้ หลายคน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2547.

อนันต์ คงชื่น. “การร้องขอและการดำเนินกระบวนการล้มละลาย โดยสมัครใจของลูกหนี้บุคคลธรรมดาในประเทศไทย.” วิทยานพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2565.

Cons Magazine, ประมูลคอนโดว์น แห่ค่าน “บังคับคดี” ห้ามยกหนี้ค่าส่วนกลาง [Online]. Available URL: <https://www.consmag.com/en/news/6764-ประมูลคอนโดว์น-แห่ค่าน-บังคับคดี-ห้ามยกหนี้ค่าส่วนกลาง>, 2567 (เมษายน, 22).